

## **Avalik märgukiri Vabariigi Valitsusele**

### **2021. a rahvaloenduse usaldusväärsest**

Eesti 2021. aasta rahvaloenduse ettevalmistused on jõudnud otsustavasse järku. Statistikaamet on teinud ettepaneku korraldada uus loendus täielikult registripõhiselt. Sellele lisanduks 60 000 vastajaga valimiuuring, et koguda teavet nende ühiskonna jaoks oluliste nähtuste kohta, mis registrites ei kajastu. Juhime tähelepanu, et see meetod ei võimalda täita rahvaloenduse peaesmärki – anda täpne ja usaldusväärne ülevaade rahvastiku hetkeseisust.

Esiteks, täielikult registripõhine lähenemine ei arvesta, et inimeste elukohateave on Eesti registrites suurusjärgu võrra ebatäpsem kui registripõhise rahvaloenduse eeskujumaades. Näiteks Norra, Rootsi ja Soome statistikaametite andmeil puudutab see probleem neis riikides vaid 2–5% elanikest, Eestis aga 20–25%. Elukohaandmete sedavõrd suur ebatäpsus ei võimalda ka hulga teiste oluliste loendustunnuste usaldusväärset tagada.

Teiseks soovitab Statistikaamet lähenemist, mille puhul olulised loendustunnused (nt isiku elukaaslane) prognoositakse matemaatiliste mudelite abil. See läheb vastuollu põhimõttega, et loendus on tegelikkuse statistiline vaatlus, mitte mudelite abil loodud arvutisimulatsioon. Lisaks tooks mudeldamine kaasa tulemuste suure ja süstemaatilise moonutuse. Tegelikest kooselupaaridest suudetaks tuvastada umbes 85%, pereloomeeas rahvastiku puhul aga vähem kui 70%. Sellise veaga loendusandmed ei võimalda teha usaldusväärseid järeldusi.

Kolmandaks, loenduse asendamine osa tunnuste puhul valimiuuringuga läheb vastuollu loenduse teise aluspõhimõttega, milleks on teabe kogumine ühiskonna kõigi liikmete kohta. Valimiuuringutega kaasneb alati esindusviga, sest valimisse sattunute omadused ei peegelda kogu rahvastikku täpselt. Isegi suure valimiga uuringus on väikeste rühmade esindajaid vähe ja esindusviga märkimisväärne, loenduse puhul aga esindusviga ei teki.

Statistikaamet on neist probleemidest teadlik, kuid ei pea neid oluliseks. Näiteks prooviloenduse hindamise kriteeriumid on ameti poolt seatud nii, et probleemide olemasolu ei takista tulemusele siiski kõrget hinnet andmast.

Käesolevale pöördumisele allakirjutanud peavad registripõhise andmekorralduse arendamist Eesti jaoks strateegiliselt õigeks teeks, kuid arvestades meie registrite praegust ebatäpsust, tuleks 2021. a rahvaloendus siiski korraldada kombineeritud meetodil, millega loendusandmete enamus saadakse registritest, kuid andmed, mida registrites ei ole või mille kvaliteet ei ole rahuldav, kogutaks otse inimestelt, kasutades maksimaalselt e-loenduse võimalusi.

See tagaks, et saadud andmed vastaks rahvaloenduse kõige tähtsamatele kriteeriumitele, milleks on kõiksus, üheaegsus, isikukohasus, ja usaldusväärus nii kogurahvastiku kui väikeste rühmade ja piirkondade tasemel.

Tallinn-Tartu, 28.11.2019.

Jüri Allik  
Dago Antov  
Raul Eamets  
Jaanus Harro

Veronika Kalmus  
Mihkel Kangur  
Margit Keller  
Martin Klesment  
Hill Kulu  
Rainer Kuuba  
Valter Lang  
Äli Leijen  
Mall Leinsalu  
Lauri Leppik  
Karl Pajusalu  
Hannes Palang  
Michel Poulain  
Allan Puur  
Mati Rahu  
Tiina Randma-Liiv  
Tiit Rosenberg  
Luule Sakkeus  
Jüri Sepp  
Merike Sisask  
Mihkel Solvak  
Marek Tamm  
Tõnu-Andrus Tannberg  
Randar Tasmuth  
Tõnu Tender  
Karmen Toros  
Jaan Undusk  
Anneli Uusküla  
Urmas Varblane  
Toomas Veidebaum  
Triin Vihalemm